

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשסו

ערב שבת-קודש

פרשת ויקרא

ב' בניסן ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ב' בניסן ה'תשס"ט – ט' בניסן ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ב' בניסן	ה' עבדים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	ה' עדות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רלב. מל"ת רח. רנט. רנו. רס.
ש"ק	ג' בניסן	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע קצו. מל"ת רלג. מ"ע רלד. רלג. מל"ת רסא.
א'	ד' בניסן	פרק ז-ט.	פרק ג.	מ"ע רלה. מל"ת רנד. רנה.
ב'	ה' בניסן	אורך ביושר וגוי. ספר משפטים והוא ספר שלשה עשר.. ה' שכירות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע רמג.
ג'	ו' בניסן	פרק ד-ו.	פרק ה.	מ"ע ר. מל"ת רלח.
ד'	ז' בניסן	פרק ז-ט.	פרק ו.	מ"ע רא.
ה'	ח' בניסן	פרק י-יב.	פרק ז.	מל"ת רסז. רסח.
ו'	ט' בניסן	פרק יג. ה' שאלה ופקדון.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מל"ת ריט. מ"ע רמד.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.21	6.56.9	1.17	12.46	9.39	6.40	5.45	5.23	4.34	ו', ב' בניסן
7.22	6.57.6	1.17	12.46	9.38	6.39	5.44	5.22	4.33	ש"ק, ג' בניסן
7.22	6.58.3	1.17	12.46	9.37	6.37	5.42	5.20	4.31	א', ד' בניסן
7.23	6.59.0	1.17	12.45	9.37	6.36	5.41	5.19	4.30	ב', ה' בניסן
7.24	6.59.6	1.16	12.45	9.36	6.35	5.40	5.18	4.28	ג', ו' בניסן
7.24	7.00.2	1.16	12.45	9.35	6.34	5.38	5.16	4.26	ד', ז' בניסן
7.25	7.00.9	1.16	12.45	9.34	6.32	5.37	5.15	4.25	ה', ח' בניסן
7.26	7.01.6	1.16	12.44	9.34	6.31	5.36	5.13	4.23	ו', ט' בניסן

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
7:33	6:20	7:35	6:35	7:35	6:35	7:35	6:26	6:37	7:35
7:38	6:24	7:40	6:40	7:40	6:31	7:40	6:42	7:40	6:42

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il אינטרנט: ISSN 0793-7474 דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

מרירות - כתוספת להרגשת החירות

כיצד נעשה המרור אחד מעיקרי הדברים שעושים בליל הסדר, "דרך חירות"? • מה בין חובת המרור בזמן הזה לזמן בית-המקדש? • ככל התלוי באדם, צריך הוא להעלות גם את העניינים המרים שבעולם הזה • בהתגברות על המניעות ועיכובים נעשה ה"מרור" מכשיר בלבד להרגשת החירות האמיתית • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

וכן מצה - כמדובר לעיל⁶ שיש בה ב' עניינים: (א) על שם שלא הספיק בצקם להחמיץ, כמו שכתוב⁷ "ויאפו את הבצק גו' עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה", (ב) "לחמא עניא", לחם עבדים - הרי אפילו העניין ד"לחמא עניא" הוא עניין של אכילה ומאכל על כל פנים, ועל אחת כמה וכמה העניין שלא הספיק הבצק להחמיץ שהוא בודאי עניין של חירות;

אבל עניין המרור - הרי אינו עניין של מאכל כלל, אלא אדרבה, עניין של מרירות, שזהו היפך האכילה, ואם כן, כיצד מורה ה"מרור" על עניין החירות?

ב. ויובן בהקדם החילוק בין ג' העניינים פסח מצה ומרור, שחלוקים בדיניהם⁸:

פסח - היה רק בזמן שבית המקדש היה קיים.

א. חג הפסח נקרא בתורה בשם "זמן חרותנו", וכיוון שהתורה קוראת זאת בשם "חירות", הרי זו חירות בכל העניינים, הן בנוגע לעניינים שמבחוץ, והן בנוגע לעניינים שמבפנים, כמדובר לעיל¹. וכיוון שהעניינים המיוחדים שבחג הפסח, באופן של קום ועשה, הם: "שלשה דברים . . . פסח מצה ומרור"² - צריך שיתבטא בכולם עניין החירות. ולכאורה אינו מובן:

בשלמא "פסח" מורה על עניין החירות - הן מצד אכילת הפסח, "צלי אש ראשו על כרעיו גו"³, דרך גדולה⁴, והן מצד הקרבת הפסח, שלמרות שהיו בגלות מצרים רד"ו שנה, אף-על-פי-כן, שחטו את הפסח, שהיה ה"עבודה זרה" של מצרים, מבלי להתפעל ולהתיירא מהמצריים, "הן נזבח גו' ולא יסקלונו"⁵ - שזה מורה על תנועה של חירות;

(1) שיחת ליל ב' דחה"פ בסופה (לעיל תורת מנחם כרך כח | ע' 26).

(2) פסחים קטז, רע"ב (במשנה).

(3) בא יב, ט ובפרש"י.

(4) ראה שיחת ליל ב' דחה"פ ס"ה (לעיל ע' 15).

(5) וארא ח, כב. וראה בהמצויין בהערה הקודמת.

(6) שיחה שבהערה 4.

(7) בא יב, לט.

(8) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תשט"ז סכ"ה ואילך (תו"מ

חט"ז ע' 209 ואילך). וש"נ.

פסח היה יכול להיות גם עניין המרור, והיינו, שגם דברים מרים ביותר שאינם מאכל אדם כלל, היו יכולים להעלותם על-ידי קרבן פסח; מה שאין כן בזמן הזה, שאין גילוי אלקות, ואין הקרבת הקרבנות - אזי אי אפשר להקריב (להעלות) דברים מרים, מצד החושך כפול ומכופל.

אמנם, כל זה הוא בנוגע למרור עצמו, שבזמן הזה אין דין חיוב בדברים המרים, כיוון שאין אפשרות להעלותם; אבל בנוגע לאדם - אמרו חכמים שהאדם מחויב במרור, כי, על-ידי זה שמתעסק עם עניינים שאינם מאכל אדם כלל, מרור, אזי יבוא לתכלית עלייתו ושלימותו, ועל דרך מעלת בעלי-תשובה לגבי צדיקים שעבודתם היא "בחילא יתיר"¹⁶, ועל דרך מה שכתב הרמב"ם¹⁷ אודות חביבותו של גר.

וזהו גם המענה לאלו שטוענים¹⁸: כיוון שרצונו של הקב"ה שיקיימו תורה ומצות, למה עשה שיהיו על זה כל-כך קשים ומניעות? - כיוון שדווקא על-ידי עניין המרור באים לתכלית העילוי.

ד. וזהו גם מה שכתב הרמב"ם¹⁹ ש"אכילת מרור אינה מצוה מן התורה בפני עצמה, אלא תלויה היא באכילת הפסח, שמצות עשה אחת לאכול בשר הפסח על מצה ומרורים" (וכמו מכשירי הפסח²⁰) - דלא כאכילת מצה ש"לא תלה אכילה זו בקרבן הפסח, אלא זו מצוה בפני עצמה"²¹. וההסברה בזה²² - שמרור מצד עצמו אין בו עניין, אלא, שמעלת הקרבן (בכלל, ובפרט קרבן) פסח שמורה על החירות באה על-ידי המרירות, שכן, לולי המרירות לא מרגישים מעלת החירות. ועל דרך מה שכתוב במדרש תמורה²³ שאם אין רע אין טוב.

מצה - גם בזמן הזה היא מן התורה. ומרור - בזמן הזה חיובו רק מדרבנן⁹, זכר למרור שהיו אוכלים יחד עם הפסח בזמן שבית המקדש היה קיים.

וידוע¹⁰, שבנוגע לחיובים מדרבנן, יש חקירה אם נעשה דין בדבר עצמו, איסור חפצא, ככל חיובי התורה, או שזהו רק דין בנוגע לאדם, איסור גברא (כמו נדרים, שהדבר עצמו נשאר מותר, והאיסור אינו אלא על האדם הנודר), ויש כמה ראיות לשני הצדדים.

ולכמה דעות - האיסורים דרבנן הם רק איסור גברא, והיינו, שחכמים לא הטילו איסור על הדבר עצמו, אלא רק על האדם, שלא יעשה את הדבר, בכדי שלא יבוא לידי איסור דאורייתא, "עשו משמרת למשמרת"¹¹.

ומה שכתוב בתיבא¹² שגם דבר האסור מדרבנן מקבל חיותו מג' קליפות הטמאות - אין מכך ראייה שאיסור דרבנן הוא איסור חפצא. ואין כאן מקומו¹³. ועל-פי זה נמצא, שחיוב המרור בזמן הזה הוא רק חיוב על האדם.

ג. וההסברה בזה:

בזמן שבית המקדש היה קיים, כאשר אלקות היתה בגילוי, והיתה הקרבת הקרבנות (כולל ובמיוחד קרבן פסח, שמורה על עניין החירות, כנ"ל), קרבן מלשון קירוב¹⁴, והיו רואים במוחש, גם בעיני בשר, שהקרבן הגשמי היה נכלל באש שלמעלה (הן כאשר האש שלמעלה היתה בדמות אריה¹⁵, או אפילו כאשר האש שלמעלה היתה בדמות כלב¹⁵, שגם אז היה האלקות בגלוי) - הנה ביחד עם קרבן

(9) פסחים קכ, א. שו"ע אדה"ז אר"ח סתע"ה סט"ו.

(10) ראה שו"ת צפע"נ (ירושלים תשכ"ה) סל"ג, ובהנסמן במפענח צפונות קונטרס "מאה סברות" בתחלתו. אתון דאורייתא כלל יו"ד. בית האוצר מערכת א' כלל קכב. וראה גם לקו"ש חכ"א ס"ע 193 ואילך. חכ"ט ע' 106. ועוד.

(11) מו"ק ה, סע"א. וש"נ.

(12) רפ"ח.

(13) ראה שיחת אחש"פ (והתועדויות שלאח"ז) תשל"ו. "מ"מ, הגהות והערות קצרות" לתניא שם ב"לקוטי פירושים" (ע' יג) וש"נ.

(14) ראה זח"ג ה, רע"א. ספר הבהיר סמ"ו (קט). ועוד. הנסמן בלקו"ש חל"ב ע' 16.

(15) ראה יומא כא, ב.

(16) זח"א קט, ב.

(17) בתשובתו - נדפסה ברמב"ם הוצאת שולזינגר (ג.י. תש"ז) בהוספות לח"א סי"ט. תשובות הרמב"ם (ירושלים תש"כ) כרך ב סרצ"ג.

(18) ראה גם שיחת אחש"פ דאשתקד ס"ט (תו"מ חכ"ה ע' 229). וש"נ.

(19) הל' חמץ ומצה פ"ז הי"ב.

(20) ראה פסחים ז, א.

(21) שם פ"ו ה"א.

(22) דלכאורה כו' (חסר הקושיא. - המו"ל).

(23) רפ"ב.

היתה אכילת מרור בפני עצמו?
אך העניין הוא - כאמור לעיל - שעל-ידי עניין
המרירות עתה נבוא לאמיתית החירות של קרבן פסח
שיתגלה לעתיד לבוא.

1. על-פי זה יובן גם הטעם שבסדר הקערה המרור
הוא באמצע - דלכאורה שייך המרור לקו השמאל,
ולא לקו האמצעי?
לכאורה היה אפשר לתרץ, שזהו לפי שהתורה

ועל-פי זה מובן שגם ה"מרור" מבטא את עניין
החירות - כיוון שאין זה עניין של מרירות בפני עצמו,
אלא כל ענינו הוא להדגיש ולהבליט את חירות
הקרבן פסח.

וכשם שבזמן הבית כשאכלו המרור יחד עם בשר
הפסח היה ענינו של המרור להבליט את החירות
של הפסח, כמו כן גם בזמן הזה (כשאוכלים את
המרור בפני עצמו), ענינו של המרור הוא - שעל-
ידי המרירות עתה יבואו לתכלית העילוי (כמעלת

המענה לאלו הטוענים: כיוון שרצונו של הקב"ה שיקיימו תורה ומצות, למה עשה שיהיו קשיים ומניעות? - דווקא על-ידי עניין המרור באים לתכלית העילוי

היא תורת חסד, וגם קו השמאל שבתורה, כמו
מצוות לא תעשה ועניין העונשים, הוא גם עניין
של רחמים, קו האמצעי, והיינו, שאין הכוונה
בעונש כשלעצמו ח"ו, כי אם, על דרך מה שכתוב²⁷
"רחץ הוי' את צואת בנות ציון", וכמשל התינוק
שמתלכלך בבוץ שנדבק בו, וצריכים לרחוץ אותו
במים, ולפעמים גם במים רותחים, ולפעמים צריך גם
לשפשף ולגרד בו ("אֶפְקָרְאֲצֵן"), הנה אף שבשעת
מעשה מכאיב הדבר, הרי הכוונה אינה להכאיב ח"ו,
כי אם כדי לרוחצו ולנקותו.

אמנם, תירוץ זה אינו מספיק, כי הכוונה בשביל
טוב וחסד היא בכל עניני התורה שבקו השמאל,
ואף-על-פי-כן, כיוון שבפועל הרי זה בכל זאת
עניין של עונש, אין מקומו בקו האמצעי או בקו
הימין, אלא בקו השמאל דווקא, ואם כן, מדוע
המרור הוא בקו האמצעי?

קושיא זו הקשה רבינו הזקן בלקוטי תורה שיר-
השירים²⁸: "כפי סדור הקערה הוא מרור באמצע,

הבעלי-תשובה, כנ"ל), אמיתית החירות של קרבן
פסח כפי שיתגלה לעתיד לבוא.

ה. וזהו גם הביאור בטעם אכילת המרור בזמן הזה,
זכר למקדש²⁴:

ידוע²⁵ שהטעם שעושים בזמן הזה כמה עניינים
"זכר למקדש", הוא, כדי שנהיה מורגלים בהם
כשיבנה המקדש, על דרך עניין חינוך הקטן במצוות
בכדי שיהיה מורגל בהם כשיהיה גדול.

והנה, החיוב דחינוך הוא רק בעניינים כאלו
שבמצבו ההווה יתחייב בהם בגדלותו, מה שאין כן
בעניינים כאלו שלפי מצבו בהווה גם בגדלותו לא
יתחייב בהם, אין דין חינוך²⁶.

ועל-פי זה אינו מובן: מדוע אוכלים בזמן הזה
מרור בפני עצמו - הרי הטעם כדי להיות מורגלים
בזה, אינו שייך בנוגע למרור בפני עצמו, כיוון שבזמן
הבית היתה אכילת מרור רק עם בשר הפסח, ולא

(24) שו"ע אדה"ז שבהערה 9.

(25) ראה ספרי עקב יא, יז (הובא בפרש"י שם, יח). הובא ונתבאר
ברמב"ן אחרי יח, כה.

26 ראה אנציק' תלמודית ערך חנוך ס"א (כרך טז ע' קסג).
וש"נ.

(27) ישע"י ד, ד. וראה תניא אגה"ק סכ"ב.
(28) ד"ה קול רודי ס"ב (יד, ד ויאלך). הובא בהגש"פ עם לקוטי
טעמים ומנהגים ע' ו.

תכלית הטוב, וטבע הטוב להיטיב³², למה לא ישפיע גם ללא עבודה? אלא, היא הנותנת - כיוון שתכלית הטוב הוא כאשר ההשפעה באה על-ידי עבודתו ויגיעתו, ולא בבחינת "נהמא דכיסופא"³³, וכמאמר רז"ל³⁴ "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו", דאף-על-פי שאין זה אלא קב אחד בלבד, ולא תשעה קבים, מכל מקום, כיוון שקב אחד זה בא על-ידי עבודתו, הרי זה יקר אצלו יותר מאשר תשעה קבים שיקבל בחנם,

הנה כן הוא גם בעניין העבודה גופא - שכאשר העבודה באה בנקל, ללא מניעות ועיכובים, אין האדם מרגיש כל כך שאכן ראוי הוא לכך ("עד האָט דאָס פאַרדינט"); ורק כאשר ישנם מניעות ועיכובים, עניינים של מרירות, ומתגבר עליהם, אזי מרגיש שאכן ראוי הוא לכך וזהו עניין השייך אליו.

וכיוון שכן, הרי כדאי עניין המרירות אפילו בשביל קב אחד, ובלבד שיהיה "קב שלו", ועל אחת כמה וכמה כאשר על-ידי העבודה יקבל את כל העשרה קבים, וכולם יהיו שלו. ובשביל זה היה עניין "ברגע קטן עזבתיך" - כדי ש"ברחמים גדולים אקבצך"³⁵.

וזהו שעניין המרור הוא ממכשירי הפסח - שעל-ידי המרירות וההתגברות על כל המניעות והעיכובים, נבוא בקרוב לעניין הפסח, מלשון דילוג³⁶, "מדלג על ההרים"³⁷, ו"יעלה הפורץ לפנינו"³⁸, שיפרוץ את כל הגדרים, בקרוב ממש.

(מהתועדות אחרון של פסח תש"כ,

'תורת מנחם' כרך כח עמ' 53-58. בלתי מוגה)

(32) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה (ד"ה מספרי).

(33) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הובא בלקו"ת צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

(34) ב"מ לח, א.

(35) ישע' נד, ז.

(36) פרש"י בא יב, יא. שם, יג.

(37) ש"ש ב, ח.

(38) ע"פ מיכה ב, יג.

בחינת קו האמצעי, ולכאורה היה צריך להיות המרור בקו השמאל, כי הוא בחינת גבורות, ומתרץ: "אך מפני זה הוא בקו האמצעי, מפני שבחינת מרירות מעורר המשכת רחמים רבים וכו'". אך עדיין אינו מובן לכאורה, דאף שעל-ידי המרירות נעשה התעוררות רחמים רבים, אבל אף-על-פי-כן, הרי זה בכל זאת עניין של מרירות, ואם כן, צריך להיות מקומו בקו השמאל, ומאי שנא מעניין העונשים?

ויובן על-פי האמור שהמרור הוא מהשלשה דברים העיקריים שבחג הפסח, זמן חירותנו, חירות מיצר-הרע, ובמילא גם חירות מייסורים הבאים בסיבתו, כי המרור אינו עניין בפני עצמו, היינו, עניין של מרירות, ורק שכוונתו היא בשביל הטוב, כמו העונשים - אלא מלכתחילה אינו עניין בפני עצמו, כי אם, ממכשירי הפסח (כנ"ל מדברי הרמב"ם), וכמו תבלין לפסח, שהתבלין אינו עניין בפני עצמו, אלא הוא בכלל המאכל שנעשה מתובל על-ידו.

וזהו גם מה שכתב הרמב"ם²⁹ שמרור אינו מעכב, ו"אם לא מצאו... מרור יוצאין ידי חובתן באכילת בשר פסח לבדו", והיינו, שעניין הפסח יכול להיות גם ללא מרור: עניין הרחמים - יכול להיות גם ללא מרירות, ורק המשכת רחמים רבים היא על-ידי המרירות דווקא, ולכן מצוה מן המובחר לאכול מרור יחד עם הפסח; "אבל מרור בלא פסח אינו מצוה"²⁹, והיינו, שמרור בפני עצמו אינו עניין כלל, וכל עניינו הוא היותו ממכשירי הפסח.

¶ וההוראה מזה בעבודתנו היא:

כשם שכללות ההשפעה מלמעלה היא על-ידי עבודה דווקא, כמו שכתוב³⁰ "אם בחקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם", וטעם הדבר³¹ - דלכאורה, כיוון שהקב"ה הוא

(29) הל' קרבן פסח פ"ח ה"ב.

(30) ר"פ בחוקותי.

(31) ראה גם תו"מ חכ"ז ס"ע 246 ואילך. וש"ג.

שלא לעכב הגאולה אף רגע אחד

על-ידי הרהור תשובה תבוא הגאולה מיד!

חודש ניסן הוא "חודש של גאולה", שלכן, בחודש ניסן היתה הגאולה ממצרים, ובחודש ניסן תהיה הגאולה העתידה - כמו שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", היינו, שהגאולה העתידה תהיה כמו הגאולה ממצרים ("כימי צאתך מארץ מצרים") - בחודש ניסן. ומוזה מובן, שבבוא ראש-חודש ניסן, ועוד לפני זה, בשבת מברכים חודש ניסן - ישנה נתינת כוח מיוחדת לפעול את הגאולה העתידה, עליה נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות..." אמנם מובן וגם פשוט שאין צורך להמתין, חס ושלום, עד ראש-חודש ניסן, ועל-אחת-כמה-וכמה ט"ו ניסן, "ימי צאתך מארץ מצרים". הגאולה העתידה יכולה וצריכה לבוא תיכף ומיד, ובבוא ראש-חודש ניסן (ועל-אחת-כמה-וכמה ט"ו ניסן) - יהיה כבר, בדרך ממילא, מצב של גאולה אמיתית ושלימה. ובפשטות:

בכל תפילה שבכל יום ויום - מבקש כל אחד ואחד מישראל: "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים", כפי שביקשנו זה עתה בתפילת מוסף דיום השבת; ובמוצאי שבת - נוסף לבקש "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", אשר מכיוון שמדובר אודות תפילת ובקשת בשר ודם, הרי הפירוש ד"מהרה" הוא - לפי המושגים של בשר ודם, כלומר, תיכף ומיד ממש, מבלי להמתין אפילו רגע אחד בלבד. והגע עצמך: כאשר מדובר אודות מצב של גלות עבור שישים ריבוא נשמות ישראל (ובפרטיות יותר - "שישים ריבוא נשמות פרטיות אלו הן שורשים, וכל שורש מתחלק לשישים ריבוא ניצוצות, שכל ניצוץ הוא נשמה אחת וכו'"), ונוסף לזה, "שכינתא בגלותא", ביחד עם המרכבה העליונה וכל מלאכי מרום כו' - הרי מובן שעייכוב הגאולה אפילו לרגע אחד בלבד הוא דבר חמור ביותר, ופשיטא - היפך הבקשה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח"!!!

עניין זה יכול וצריך להיות גם מצד הנהגת הטבע:

איתא בגמרא: "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה". ומכיוון שעניין התשובה הוא - "בשעתא חדא וברגעא חדא", שכן על-ידי "הרהור תשובה" בלבד (במשך זמן ד"הרף עין") נעשה "צדיק גמור", הרי מובן, שמצד הטבע יכול וצריך להיות עניין הגאולה תיכף ומיד, "לא עיכבן אפילו כהרף עין".

(משיחת שבת פרשת שמיני, מברכים החודש ניסן ה'תשמו"ו; תורת מנחם תשמו"ו, כרך ב, עמ' 804-802 - בלתי מוגה)

תיכף ומיד שומעים קול השופר

...ובפשטות - שתיכף ומיד שומעים קול השופר דמשיח ולפני זה קולו של אליהו הנביא זכור לטוב, מבשר הגאולה, שאומר שגאולה כבר באה, כדאיתא בילקוט שמעוני "בשעה שמלך המשיח בא, עומד על גג בית-המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענווים ("ענווים דייקא - מעלת הביטול ששייך במיוחד לחגי-הפסח ("זמן חרותנו") שנקרא בתורה שבכתב "חג המצות", כידוע ש"מצה" עניינה ביטול) הגיע זמן גאולתכם".

(משיחת ערב פסח תנש"א, אחרי מכירת חמץ. ספר השיחות תנש"א כרך א, עמ' 425)

'מבצע מצה' ו'מעות חיטים'

התעוררות מיוחדת לנתינת 'מעות חיטים' במסגרת כל מבצעי חג-הפסח

- הרבי מעודד את מבצע 'מעות חיטים' בעיצומו של כנס צבאות-ה'
- מה עושים התלמידים בחופשה • מבצע-מצה מרשים במיוחד בימיה הראשונים של קהילת חב"ד צפת • על חלוקת מצה שמורה מהרבי בארץ הקודש, ועל שריפת חמץ במרתף 770 בשנת תשי"ח

כאן המקום להזכיר אודות (1) לימוד הלכות חג הפסח, (וכן 2) אודות הפעילות ד'מבצע פסח', (ובמיוחד - 3) 'מעות חיטים' (כפי שהוזכר גם בשנה שעברה, ובכל שנה ושנה).

בנוהג בלתי רגיל נהג הרבי, כאשר במהלך כנס 'צבאות השם', שהתקיים בט"ז באדר (שם עמ' 1104), אמר:

בהמשך למדובר לעיל אודות נתינת ג' מטבעות לכל אחד ואחת מכם, ובהצעה לתת ב' מטבעות לצדקה... מכיוון שכנס זה נערך באותו יום שבו חל חג הפסח [=כעבור ל' יום], ובהמשך למוזכר לעיל אודות הפעילות ד'מבצע פסח" - מן הראוי שמטבע אחד [מ'בין ב' המטבעות שנותנים לצדקה] ינתן [=עליידי הילדים] עבור 'מעות חיטים', ובפרט שכללות העניין ד'מעות חיטים' נכלל בין עניני הפסח שצריכים לעסוק בהם שלושים יום לפני החג...
אולם כאן הוסיף הרבי דבר חידוש:

מכיוון שנמצאים כאן גם מבוגרים, לאחרי בר-מצווה ובת-מצווה - שעליהם בוודאי מוטל החיוב לעסוק מיד לאחרי פורים ב'מבצע פסח' בכלל, ובענין ד'מעות חיטים' - הנה באופן יוצא מן הכלל יתנו לכל אחד ואחת מהנוכחים מטבע אחד, ביחד עם הצעה - שתהיה זו התחלה טובה לנתינתם עבור 'מעות חיטים' הרבה פעמים ככה.

לתכנון מבצע פסח ו'מעות חיטים' יש לערוך התוועדות מיוחדת. כך עולה מדברי הרבי, שסיים את התוועדות שבת פרשת ויקהל-פקודי תשמ"ג (התוועדות תשמ"ג כרך ב' עמ' 1139) במילים האלה:

בוודאי תיערך התוועדות כדי להחליט באופן מסודר אודות כל הפעולות ד'מבצע פסח', כולל העניין ד'מעות חיטים' וכו'.

וביחד עם ההתעוררות אודות 'מבצע פסח', יעוררו גם אודות שאר המבצעים, כפי שהוזכרו לעיל.

וכדי לקשר את ההתוועדות והאסיפה הנ"ל עם התוועדות זו [=של הרבי] - ייקחו משקה מהתוועדות זו [הרבי העניק את המשקה והמזונות להרב דוד שי' רסקין, ולפני כן איחל:] ויהי רצון שכל הפעולות בזה ייעשו מתוך שמחה וטוב לבב, ומכיוון ששמחה פורצת גדר - הרי זה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, פריצת כל הגדרים כו', היינו, שהעבודה היא באופן ד'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" - גם כאשר נמצאים בזמן הגלות, ומזה באים - בקרוב ממש - לקיום היעוד "עלה הפורץ לפניהם", בגאולה האמיתית והשלימה עליידי משיח צדקנו, ומתוך שמחה וטוב לבב.

מוקדם יותר, בסיום התוועדות פורים של אותה שנה (שם עמ' 1098), אמר הרבי:

מבצע מצה רב־היקף בצפת

חג־הפסח תשל"ד היה החג הראשון שחגג הרה"ג ר' אריה לייב קפלן ע"ה בארץ הקודש, לשם נשלח על־ידי הרבי בקיץ שקדם לו, כדי לייסד את קריית חב"ד בצפת.

מעניין לקרוא את הדיווח ('קריית חב"ד בצפת', תשורה מיום כ"ט טבת תשס"ט, עמודים 151-152) שכתב הרב קפלן בכ"ט בניסן תשל"ד לרבי על מבצע מצה בצפת, ובמיוחד את אופן שריפת החמץ "עם לולבו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הניתן בשביל צפת - בפרסום - כהוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א":

"...מבצע מצה - חילקנו 2,500 מצות באזור, מהם כ־1,000 במעונות-עולים בכל איזור הצפון, במסגרת חמ"ה, וכ־1500 במסגרת צא"ח.

"חילקנו בכמה כיתות בבתי ספר (אלו שנתנו לנו תמורתם - דאם לא כן אין לדבר סוף). עסקה בזה במיוחד מרת רחל הענדל. חילקנו לכל העובדים בעירייה ובמשרדים ממשלתיים בצפת, ובנצרת - ביחד עם צא"ח דשם. חילקנו לכל הנמצאים בבתי חולים, ולהיות שזה היה כמה ימים לפני חג־הפסח ובינתיים מביאים חמץ להחדרים וכו', ורבים מהם שאינם יכולים לשמור המצות כו', לכך החלטנו לסדר העניין עם המטבח בבית-חולים, שביחד עם המנה המוגשת לכל אחד בליל חג הפסח תוגש לו גם מצה אחת בתוך השקית המיוחדת עם המודפס בו וכו'.

"חילקנו לחוגי צעירים, חוג של חיילים שיש לנו קשר איתם (על־ידי ר' זלמן סטמבלר). בערב חג־הפסח חילקנו לכל החיילים שהגיעו לביתם לקראת החג. הת' מנחם אפריים בייטש עמד בצומת שבו עוברים כל הנכנסים לעיר ולידו שלט גדול הכתוב בו "שי לחייל - מצה שמורה לליל הסדר - מוגש ע"י צעירי אגודת חב"ד". נוסף לזה חילקנו לכמה וכמה אנשים פרטיים שיש לנו קשר איתם. כמה מהנשים הלכו למשפחות השכולות והאלמנות בצפת לחלק להן כו'...

"בערב חג הפסח עשינו שריפת חמץ עם לולבו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הניתן בשביל צפת -

הרבי סיים באיחול שעניין זה יזרוז את הגאולה, ואז יקויים הייעוד "אפס כי לא יהיה בך אביון", היינו שאף יהודי לא יהיה זקוק ל'מעות חיטים' חס ושלום, מכיוון שיהיה מספיק כסף כדי לחגוג את חג הפסח באופן של חירות והרחבה.

תלמידים בחופש

"לפלא שאינו מזכיר מלה בנוגע לימי הפסח בישיבת תומכי תמימים ותלמידיהן" - כתב הרבי למשפיע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן, בכ"ח בניסן תשי"ט, בתגובה למכתבו מאסרו חג הפסח של אותה שנה ('אגרות קודש' כרך כא עמ' תלב. 'ימי תמימים' כרך ב' עמ' 395).

הרבי מוסיף ומבהיר:

אף שבטח חלק חשוב נסעו לביתם, בכל־זאת תקוותי שקבלו הוראות בהנגוע להתנהגותם.. [ומסיים הרבי:] ובפרט אלו שנשארו בכותלי הישיבה.

בשנת תשל"ל העלו עסקני חב"ד בארץ הקודש רעיון לקיום ערב חב"ד בירושלים בחודש ניסן. במענה על-כך נתקבלה הוראה ממזכירות הרבי ('ימי תמימים' עמ' 258):

אם אפשר לשתף ענין המצות שמורות ו־50 שנה [=להסתלקות כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע (בשנת תר"פ)] שיחול בב' ניסן... אם יהיו ענינים אלו ויזכו יהודים במצה שמורה, אפשר לעשות הדבר.

ואכן מנחה הערב הזכיר את ענין המצה־שמורה, וכן בסיום הערב, בפתחי היציאות מן האולם, חולקה לכל אחד ואחד מצה שמורה בצירוף מכתב מוועד כפר חב"ד (כמדווח שם עמ' 272) [וראה עוד שם עמ' 260; 261; 263; 265; 270; 271-272; 285; ועוד].

על חלוקת מצה שמורה בכלל באותה שנה דווח לרבי בי"א ניסן תשל"ל ('ימי תמימים' עמ' 274):

"חלוקת המצה שמורה בארץ־הקודש מתנהל כסדרו כפי השנים שעברו. ועד כפר חב"ד, ואנו [=הנהלת ישיבת תומכי תמימים] וצא"ח מחלקים המצות לפקידים, חברי־כנסת, שרים וכו' והעומדים איתם במגע במשך השנה".

זקנים, בתי יתומים. למסור למנהלים שיקבלו חלקי שמורה לעודדם. אצל ילדים שהגיעו לחינוך אפשר להסביר [=את המסר של מצה שמורה?]. בדיווח של הר' אפרים וולף מט' ניסן תשל"ה (ימי תמימים שם) כתוב לאמור:

"המצות שמורה מכ"ק אדמו"ר שליט"א נתקבלו עליידי הגב' שפירא תחי' וחלקנו אותם לריכוזים בהתאם להוראות שנתקבלו. ליחידים נמסור בעזרת ה' גם כן: הרב זוין, הרב חן, משפ' מישקובסקי, בנו של שיף [=ילד שאמר "מה נשתנה" בהתוועדות הרבי בתשל"ב], ר' בן ציון שניאורסאהן, וכן ליחידים שמסרנו פעם הוד"ר] דובקין והוד"ר] רוטמן".

ערב פסח בצל הקודש

כך תיאר בשעתו ביומנו משנת תשי"ח, האברך החסידי באותם ימים, הרב צבי הירש גנזבורג (נפס בספר 'דיוקנו של חסיד', תשס"ח, עמ' קד"קה): "ביום ו' ערב חג-הפסח בשעה חצי הי"א ביער כ"ק אדמו"ר את חמצו במרתף שב-770 בתנור האינסניררייטאר (תנור מיוחד המיועד לשריפת אשפה). לפני השריפה נתן ללייב גרונר את כל העיתונים שנתקבצו אצלו במשך השנה, וכאשר ירד למרתף הביא אתו גם את הפידיונות מכל השנה ובעצמו השליך את הכול לתנור ובמקל ערכב את החמץ והפידיונות שישלוט בהם האור, ואז אמר את היהירצון [=של ביעור חמץ]. "בשעה השלישית התפלל תפילת המנחה בצבור ואחר כך התחיל לחלק את המצות-מצווה שנאפו לאחר חצות במאפיית ר' יהושע קארף. בהיכנסי נתן עבורי וביקשתי עבור אבינו שי' ועבור האחים ודודנו שבארץ-ישראל יחיו, ונתן לי כמה חתיכות עבורם ואמר אַ כשר'ן און אַ פרייליכן פסח, ואחר-כך ביקשתי עבור גיסי יחי' ונתן לי ואמר שוב: אַ כשר'ן און אַ פרייליכן פסח".

בפרסום - כהוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכמה אנשים באו לשרוף החמץ שלהם אצלנו בגלל זה שעשינו השריפה בפומבי בכיכר שסמוך לבית הכנסת. "אריה לייב קפלן, עיר הקודש צפת ת"ו".

מצה שמורה בשליחות הרבי

הנה הוראות הרבי שנמסרו עליידי הרב חודוקוב להרב אפרים וולף בטלפון בח' בניסן תשל"ג (ימי תמימים' כרך ו' - נמצא בדפוס - באדיבות המערכת):

"עליידי הרב גרוזמן שי' נשלחו המצות, מהמצות כבר הורידו חלה, שלא יעשו שום דבר עם המצות ולמסור אותם לר' שלמה שי' מיידנציק, ויעשו בזה כהוראה הבאה: לחלק לאלה שמקבלים כל שנה ושיהיה עליידי שליח מיוחד, להרב זוין, לשז"ר, לר"ר דובקין, לגב' זלדה מישקובסקי [בת דודתו של הרב], והר"ר שלמה הורינשטיין [מנתניה], 1 עבור ר' שלמה מיידנציק שכר טרחה עבור שליחותו.

"נוסף לזה נשלח עוד 50 פאונד, 18 פאונד מזה לנחלת הר חב"ד וסביבותיה, היתר לכפר חב"ד כמרכז לכל המקומות כמו ירושלים וכו'. החלוקה תהיה לכתחילה.

"לחלק קמחא דפסחא: 7200 ל"י לעולים חדשים מנחלת הר חב"ד, 7200 ל"י לעולים חדשים מכפר חב"ד, 3000 ל"י לשאר נצרכים מכפר חב"ד כמרכז למקומות אחרים.

"חלוקת המצות בנחלת הר חב"ד תיעשה עליידי ועד נחלת-הר-חב"ד בצירוף הרב שלהם. בכפר חב"ד עליידי ועד הכפר בצרוף הרב".

ובטלפון נוסף נמסר:

"לחלק מצות בבתי רפואה. אפשר לבאר שם עניין מיכלא דאסותא, עם כל ה'שוונג', שיהיו שלוחים בכל מקום: בתי חולים, בתי כלא, מושבי

פרשת ויקרא

ויקרא ה' אל משה (א,א)

ויקרא אל משה: לכל דיברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה, לשון חיבה (רש"י)

"קריאה של חיבה" זו רומזת לחיבתו ולאהבתו העצמית של הקב"ה לישראל, שעומדת בתוקפה גם לגבי יהודי שעדיין אין לו תורה, או לגבי זה שחטא חסיושלום ועבר על מצוות התורה. זוהי המשמעות הפנימית של העובדה שקריאה זו קודמת לדיברות ולציוויי התורה. כלומר: היא 'קודמת' (במעלה) ונעלית יותר מן התורה, שכן סיבתה אינה שמירת התורה של היהודי, אלא עצם עובדת היותו יהודי.

(לקוטי שיחות כרך ז, עמ' 24)

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (א,ב)

בילדותו פירש אדמו"ר האמצעי פסוק זה כך:

"אדם כי יקריב מכם" - כשאדם מקריב ומקדיש את כל אשר לו לאלוקות, אזי "קרבן להויה" - הוא מתקרב ומתעלה לדרגה על-טבעית (שם הויה, שפירושו "היה, הווה ויהיה כאחד", למעלה מהגבלות הזמן, שם המורה על הנהגה אלוקית שלמעלה מן הטבע).

(קונטרס לימוד החסידות)

ושחט אתו על ירך המזבח צפנה (א,יא)

העולה קדש קדשים שחיטתה בצפון (זבחים פ"ה)

מפני מה נשחטים קדשי קדשים בצפון דווקא, והרי צפון רומז ליצר הרע, כמאמר רז"ל (סוכה נב) על הפסוק "ואת הצפוני ארחיק" (יואל ב)? מסביר כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק':

החיבור של 'צפוני' ו'קדש קדשים' מבטא את כוחה הנפלא של תשובה, שבכוחה להעלות את האדם מבירא עמיקתא, נפילה בידיו של ה'צפוני', לאיגרא רמא, ל'קדש קדשים'. וכבר אמרו חז"ל (ברכות כד): "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם".

(אור התורה ויקרא עמ' תלא)

ונפש כי תקריב קרבן מנחה (ב,א)

ולא נאמר כי תקריב מנחה, מלמד שמקריבים קרבן עצים (תורת כהנים)

ביאור תוכן 'קרבן עצים' בעבודה רוחנית:

הקרבת השונים (עולה, שלמים כו') מורים על הקרבה חלקית של כוחות מסויימים בנפש; כל קרבן לפי עניינו; ואילו קרבן עצים מסמל הקרבה כללית, של עצם הנפש - האדם מוסר את עצמו, כל-כולו, לקב"ה. הקרבה זו נרמזת בקרבן עצים דווקא, משתי סיבות:
(א) האדם נמשל לעץ, כנאמר (שופטים כ), "כי האדם עץ השדה".
(ב) עצי המערכה הם בגדר 'הכשר מצווה', שהרי אין הם באים אלא כדי לאפשר את הקרבתו והעלאתו של דבר אחר, היינו בשר הקרבן שנקרב על גביהם. ודוגמתו בעבודת האדם: מי שמקרב יהודי שני לקב"ה. הנכונות לעסוק בעבודה כזו היא אות וסימן לביטול מוחלט ומושלם לקב"ה.

(ליקוטי שיחות כרך כב, עמ' 11)

על כל קרבנך תקריב מלח (ב, יג)

"קרבנך" - רומז לחלק הנגלה שבתורה, שנמשל לבשר, כמאמר חז"ל (בבא-בבא כב) "תו אכלו בישראל שמינא בי רבא" (=בואו ולמדו הלכות צהובות מרווחות אצל רבא, רש"י). כשם שהבשר טעים לחיך, כך לימוד הנגלה מקנה ללומד טוב טעם ודעת, שכן חלק זה בתורה עוסק בדברים מדברי העולם, המוכרים לנו היטב (בלשון החסידות: 'השגת המהות').

"מלח" - רומז לחלק הנסתר שבתורה. כשם שהמלח אין בו טעם, כן בלימוד הנסתר אין 'טעם' שכלי מלא, שהרי הוא עוסק במושגים רוחניים, שלמעלה מתפיסת השכל (בלשון החסידות: 'ידיעת המציאות').
"על כל קרבנך תקריב מלח" - לימוד הנגלה חייב להיות מלווה לימוד הנסתר, כי רק אז יהיה הלימוד כדבעי, מתוך יראת שמים.

זהו שאמרנו רז"ל (שבת לא) "אי יראת ה' היא אוצרו, אין, אי לא לא. משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטין לעלייה. הלך והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב חומטין (ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מלהתליע, רש"י), אמר לו: לאו. אמר לו: מוטב אם לא העליתיה".

(לקוטי תורה ויקרא עמ' ג)

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם (ד, ג)

בוזהר (ח"ג, יז) פירשו:

"הכהן המשיח" - זה הקב"ה, כמאמר רז"ל (ויק"ר פט"ו) "אמר הקב"ה אנא כהנא".

"יחטא" - מלשון חסרון, ככתוב (מלכים א א) "והייתי אני ובני שלמה חטאים".

"אם הכהן המשיח יחטא" - כשאין הקב"ה משפיע מלא חופניים של ברכה והצלחה לישראל, "לאשמת העם" - הדבר הוא באשמת וחובת העם.

מוסיף כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק':

זהו שאמרנו רז"ל (שמו"ר פ"ל) שהקב"ה מקיים כביכול את כל המצוות, שיש לדקדק בזה: כיצד שייך קיום מצוות התשובה אצלו יתברך?

אלא הקב"ה עושה תשובה, כביכול, על כך שהחסיר מברכותיו לעם ישראל...

וזהו גם מה שאמרנו בוזהר (ח"ג קנג) "משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא". כלומר, בימות המשיח תהיה התגלות עצומה של אור אלוקי, וזאת תהיה 'תשובתו' של הקב"ה, שהוא 'צדיקו של עולם'.

(אור התורה ויקרא עמ' רלה)

מנהגי יום הולדת

בבואנו מכ"ה אדר, יום הולדת הרבנית הצדקנית חיה מושקא נ"ע, ויום התחלת "מבצע יום הולדת" על-ידי הרבי - בשנת תשמ"ח, מוגש בזה מאסף חדש והערות על מנהגי יום הולדת¹

קביעת יום ההולדת

- א. מי שנולד ביום ל' במרחשוון או ל' בכסלו, בשנה שחודש זה חסר ואינו אלא כ"ט יום - יש לו לנהוג במנהגי יום הולדת הן ביום כ"ט (שהוא היום האחרון של החודש - כמו ל') והן ביום א' (שהוא ראש-חודש - כמו ל').²
- ב. נולד באדר בשנה פשוטה, ינהג בשנה מעוברת את מנהגי יום הולדת בשני חודשי אדר.³
- ג. כשלא ידוע היום המדויק בו נולד - יש לעשותו על-פי השערה קרוב ליום ההולדת.⁴
- ד. כשיש ספק, כגון מי שיש לו ספק אם יום ההולדת שלו הוא בכ"ה בחודש או בכ"ו בחודש, ינהג לפי התאריך הראשון, היינו בכ"ה בחודש.⁵
- ה. אם לא ידוע כלל תאריך יום ההולדת - יש לבחור באחד מימי הסגולה של כלל ישראל, כגון יום-טוב וכיוצא בזה.⁶
- ו. נולד בבין השמשות - לא ידוע מהי הוראת כ"ק אדמו"ר בזה. ויש מחמירים לנהוג מנהגי יום הולדת בשני הימים.⁷

(1) הבא לקמן הוא בנוסף למנהגים המוגהים, שנדפסו בספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 406. יצוין, שכמה מההוראות המובאות כאן הן הוראות פרטיות, ומהן שבאו על-דרך "עצה טובה קא-משמע-לך" ולא ציוויים, ולכן אין לקבוע בהן מסמרות. מאידך מובן, שהמנהגים האחרים שייכים לכל אחד ואחת (לא ציינתי עניינים של בדיעבד).
(2) ע"פ מענה מכ"ג כסלו תשמ"ט - ספר 'היכל מנחם' ח"ב עמ' לח"ט.
(3) מיחידות (כנראה בשנת תשל"ג), הובא ב'התקשרות' גיליון תנג.
(4) ראה 'כפר חב"ד' גיליון 334. יש לציין שבלא-הכי הורה כ"ק אדמו"ר שאת מנהגי יום-הולדת אפשר לקיים גם בימים הסמוכים, וראה לקמן סעיף טו.
(5) מענה לא' ביחידות [מיום א', כ"ג חשוון תשכ"ד] - יומן, נדפס בתשורה מיום ח' אדר תשנ"ט ע' 179.
(6) 'התקשרות' גיליון צ.

(7) אבל שמעתי ממבינים שלכאורה, על-פי מ"ש כ"ק אדה"ו ב"סדר הכנסת שבת", יש לנהוג בזה כבעניינים דרבנן, שעד כחצי שעה אחרי השקיעה נחשב ליום הקודם (אלא שזה משתנה ממדינה למדינה). ויש לשאול בזה רב מורה הוראה בפועל [ב'סדר הכנסת שבת' נאמר רק ש"אין למחות ביד המקילין" להתפלל מנחה אחרי השקיעה שהוא ספק-לילה, ואין שם כלל הכרעה כזאת כפי שציין. ולעניינינו - יש לנהוג בשני ימי הספק, וכפי שהורה הרבי לעיל ס"ב "בשני האדרים" - הרב יש. גינבורג].

תהילים

- א. ביום ההולדת - לפני⁸ אמירת שיעור התהילים שלאחר התפלה - אומרים את הפרק החדש, ולא (גם) את הישן⁹ וראה עוד בסוף לקט זה].
- ב. כדאי שגם ילדים וילדות קטנים יאמרו (מזמן לזמן, כגון בשבת-קודש) את מזמורי התהילים שלפי שנותיהם¹⁰ [וזהו לאו דווקא ביום הולדת].
- ג. פרקי התהילים שלפי מניין השנים, אינם עולים לתהילים של שיעורי חת"ת¹¹ [גם זה לא-דווקא ביום הולדת].

צדקה

- א. כשנותן לצדקה כפי מספר השנים שמלאו לו, יוסיף [שטר או מטבע] אחד על חשבון השנה הבאה-עליו-לטובה, ועל-דרך המזמור תהילים [=שכן י"ג מתחיל לומר מזמור י"ד]¹².
- ב. כדאי ליתן מטבעות לצדקה במספר ח"י לפני תפילת שחרית, וכן לפני תפילת מנחה¹³.
- ג. פעם הורה כ"ק אדמו"ר לבעל יום הולדת של עשרים ואחת שנה, לתת לצדקה: י"א פעמים ח"י (סנט) לפני תפילת שחרית, וי"ד פעמים ח"י לפני תפילת מנחה¹⁴ [וביחד כ"א].
- [הרי שלושה סוגים של נתינה לצדקה ביום ההולדת: א) לפי הגיל - מספר השנים. ב) לפני התפילות: מספר ח"י. ג) לפני התפילות: כמה פעמים ח"י (לפי מספר שנותיו)].
- ד. אם לא נתן לצדקה ביום ההולדת, כפי המנהג, ייתן למחרת¹⁵ (או בימים שלאחריו).

עלייה לתורה

יש הנוהגים לעלות לתורה עבור הילדים הקטנים (שמתחת לגיל מצוות), בשבת שלפני יום ההולדת

(8) ראה 'קובץ מכתבים' שבסוף ספר התהילים 'אהל יוסף יצחק' (עמ' 214): '(ויודע המנהג שקיבל אדמו"ר הזקן) . . . מרבו בשם רבו מורנו הבעש"ט, לאמור הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו, אחר תפילת שחרית קודם אמירת השיעור תהלים בכל יום כנהוג. . .'. וראה גם מאמרי אדה"י הקצרים ע' שמו; ספר המאמרים תשכ"א ע' 231.

ולמעיר שכ"ק אדמו"ר נהג לומר את הקאפיטל שלו ושל הרבנית (בימי שני וחמישי) לאחר קריאת התורה בבית-הכנסת. ולהעיר גם, שבכל יום שכ"ק אדמו"ר התפלל בציבור, לא אמר את הקאפיטל לפני שיעור התהילים.

(9) ע"פ מענה כ"ק אדמו"ר להרה"ח ר' מיכאל אהרן שיחי זעליגזאן - (צילום הכתי"ק נדפס בתשורה משנת תשנ"ז ע' 44).

ובאמת כך מובן גם מפשטות הלשון באג"ק, ולדוגמה בחלק י"ד עמ' נא, אגרת ד'תתג: "יאמר בכל יום את הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו (שמבר מצוה מתחילים לומר קאפיטל י"ד, ובכל שנה הבאה - הקאפיטל שלאחר זה)" - ההדגשה שלי. ועוד.

(10) ע"פ מענה לגנות שמסרה דו"ח של שמות הילדות בגן שלה - 'מאוצר המלך' ח"א עמ' 48.

(11) ע"פ מענה, מובא בספר 'היכל מנחם' ח"ב עמ' ל"ח.

(12) על-פי מענה כ"ק אדמו"ר. צילום הכתי"ק ב'כפר חב"ד' גיליון 709. וכן בס' מאוצר המלך (ע' 241) מובא מענה למי שתרם סכום של שישים בקשר ליום הולדת השישים [שלו?], וז"ל המענה: "נהוג שבהצדקה אחד על הלתיד לבוא".

(13) קובץ 'בסוד שיח' ח"א ע' 36. יומן י"ד שבט תשי"ב - 'שיחות קודש' עמ' שלט (במהדורה החדשה עמ' 435). וכן ביומן הגרי"ל שי' גראנער (תשורה מיום כ"ד אדר ב' ה'תשס"ה, ע' 24). ביום ראשון בבוקר קודם התפלה, וכן קודם תפילת מנחה, נתן צדקה - ח"י סענט או כמה פעמים ח"י, כגון 36 סענט (אבל לא יותר מדולר אחד, שהרי אין להוציא את הפרוטות האחרונות...). ובב' הפעמים (בבוקר וקודם תפילת מנחה) תהי' הנתינה בשיעור ח"י או כמה פעמים ח"י.

(14) יומן מחודש מרחשון תשי"ד - 'שיחות קודש' עמ' 432.

(15) ביומן קבוצה תשכ"ה (לרמ"מ שי' וולף) מסופר: "כשנכנס הת' עמונאל אלטהויו ליחידות (ביום ראשון ט"ו אלול תשכ"ד), אמר לו הרבי בעניין ההנהגה ביום-הולדת, כיוון שלא נתן באותו יום צדקה - שייתן למחרת" (נדפס בתשורה מיום י"ד תמוז תשנ"ט, ע' 37).

שלהם¹⁶.

אין נפקא-מינה אם עולים בשחרית או במנחה¹⁷.

יש הנוהגים לעלות לתורה בשבת שלפני יום-הולדת נשותיהם, כי אשתו כגופו¹⁸.

באם לא עלה לתורה בשבת שלפני יום ההולדת - ישלים בשבת שלאחריו, וכן יעלה ביום ב' או ה' שבסמוך ולפני יום ההולדת¹⁹.

שיעורים

החת"ת של היום יש ללומדו דווקא ביום זה²⁰, היינו שלא לדחותו לערב. כמו-כן לגבי שיעור הרמב"ם, כמובן בפשטות.

כשחל בערב שבת, הנה בנוסף לשאר המנהגים, יעביר את הפרשה 'שניים מקרא ואחד תרגום' ביום שישי, ולא ידחה זאת לשבת²¹.

עניינים שונים

אם לא קיים את המנהגים ביום ההולדת - ישלים אותם בימים שלאחריו²².
כאשר מגיע יום הולדתו הראשון של תינוק, במלאת לו שנה שלימה - צריכים ההורים להתנהג על-פי מנהגי יום הולדת, להוסיף בלימוד התורה ובנתינת הצדקה לזכותו של התינוק (וראה עוד בהערה)²³.

(16 ראה הערה 23.

17) מר"ד בעת יחידות לאחד התמימים [ט' מרחשון ה'תשי"ב]: "בנוגע ליום ההולדת - עליך להשתדל לעלות לתורה בשבת, באיזה זמן שיעלה בידך - בשחרית או במנחה". (מיומנו של הרה"ח רי"ל שי' גראנער - תשורה מיום כ"ד אדר ב' ה'תשס"ה, ע' 24).
והוא דלא כ' שבט שאז, בשבת שלפניו, יש עניין לעלות דוקא בשחרית, ושם הטעם הוא (לכאורה), שביום ה'יאָרצייט" בכל שנה נעשית עליית הנשמה, והתחלת העלי' היא ביום השבת שלפני ה'יאָרצייט (ראה תורת מנחם ח"א ע' 152 - משיחת כ' מנ"א תש"י), ולכן העלייה צריכה להיות דווקא בשחרית. כי במנחה, הן מצד הזמן, שהזמן של אחר חצות היום כבר יש לו שייכות ליום שלאחריו, כידוע, והן מצד הקריאה כבר שייך לשבוע הבא. ועוד, שהקריאה בשחרית היא תקנת משה רבינו (ראה שו"ע אדמו"ר הזקן ריש סי' רפב) והיא עיקר תקנת קריאת התורה בשבת, אבל הקריאה במנחה היא תקנת עזרא בשביל יושבי קרנות (שם סי' רצב). משא"כ העלייה ביום ההולדת שהיא על-דרך העלייה שלפני החתונה, שעניינה הוא נתינת כוח מהתורה לבנין בית בישראל ועל-דרך זה ביום ההולדת - נתינת כוח ל"מזלו גובר" וכו', לכן אין נפקא מינה אם בשחרית או במנחה, כי העיקר הוא הנתינת כוח מהתורה.
יש לציין, שעלייה בשחרית נחשבת לעלייה מכוונת יותר (ראה, לדוגמה, תורת מנחם ח"ז עמ' 188). אם כי במנחת שבת יש מעלה שזה זמן של גבורת ממותקות [למרות שבמשך ימי השבוע, זמן המנחה הוא זמן של דינים, בשבת - הדינים ממותקים]. ואולי לכן, העלייה הראשונה בבר-מצוה של כ"ק אדמו"ר האמצעי היתה בשבת במנחה.

18) ולהעיר משיחת ש"פ בראשית תשל"ה: "... ובנוגע למנהגי יום הולדת, שכל-אחד, הן אנשים והן נשים, ינהגו לפי מנהגי יום הולדת בנוגע ללימוד התורה ונתינת הצדקה וכו'... (שיחות קודש תשל"ה ח"א ע' 125).

19) ברשימת היחידות [מיום כ"ד מנחם-אב תשי"ד] של הרה"ח ר' דובער בוימגרטן ע"ה מסופר: "בקשר ליום ההולדת - העליתם לתורה בשבת? לא. - מדוע? אני חשבתי שכולם יידעו כבר מהנטיה שלי. - אני לא ידעתי. אולי אפשר לתקן זאת בעליה לתורה מחר? - נו, מחר אפשר באמת לעלות, אבל ביום שני אין את העניין של שבת... אתם צריכים מחר לעלות לתורה, ולבקש גם שבשבת יתנו לכם עליה".

20) אג"ק ח"י ע' שכו. ועד"ז בח"י א' ע' קפז.

21) מיחידות שנדפסה ב'שיחות קודש' תשכ"ד עמ' 563. ובה'התקשרות' גיליון צ מובא, שביחידות, הסביר הרבי, כי כוונת הדברים היא "כדי לקשר את יום ההולדת עם יום השבת".

22) מענה להרה"ח ר' אלטר הילבין, בשנות הנו"ים: "מנהגי יום הולדת", כשבועיים לאחר יום ההולדת. ועוד.

23) משיחת ליל ח"י אלול ה'תשמ"ב, התוועדויות ח"ד ע' 2190, וממשיך שם: "והעיקר - להתבונן בגודל הזכות והאושר שנפל בחלקם, שהקב"ה הפקיד בידם נשמה בתוך גוף קדוש, בסומכו עליהם שישמרו על הפקדון היקר כדבעי, עי"ז שיחנכוהו וידיכּוהו בדרך העולה בית א-ל... כלל לעשות ממנו "נר להאיר", שיאיר את העולם באור החסידות. ולכן, בהגיע יום הולדתו של התינוק, עליהם להוסיף בכל

שייך לציין יום הולדת לילד שנפטר, ל"ע, לפי מנהגי יום הולדת (הניתנים לביצוע): נתינות לצדקה (בגימטרייה של השם) והתוועדות חסידותית²⁴.
יש נוהגים במנהגי יום הולדת ביום שבו היתה כניסתם ל"חידות" בפעם הראשונה²⁵.

* * *

בעניין פרק התהלים הישן

א. במאמרי הדא"ח שהיו רבותינו נשיאנו אומרים ביום ההולדת (או בקשר ליום ההולדת), פעמים שהיו מבארים פסוק מהפרק המסיים, ופעמים שהיו מבארים פסוק מהפרק המתחיל.
וביאר כ"ק אדמו"ר הנהגה זו (לבאר פסוקים של הקאפיטל דשנה שעברה), במאמר דיבור-המתחיל וה' אמר, ש"פ וירא כ"ף מרחשוון תשל"ז, בהערה 52 |ספר המאמרים - מלוקט' ח"א עמ' רי, ובמהדורה החדשה ח"א עמ' רס|. שם מקשר את העניין שבמאמר לפסוק שב"קאפיטל דבעל יום ההולדת דשנה שעברה", ועל-זה כותב בהערה, כדלקמן: "להעיר מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר מכ' מרחשוון תש"ה (נרפסה בהוספות לסה"מ פר"ת עמ' שזו), ש"כל אחד מכ"ק רבותינו . . . יאמר דרוש על פסוק דקאפיטל פ"ד" - דמזה מוכח, שגם הקאפיטל דשנה העברה שייך ליום ההולדת".

ו[להעיר, שאף-על-פי שביאר הנהגה זו ביחס לאמירת דא"ח על פסוק מהפרק הישן, בגלל שיש לו שייכות, עם זאת, לגבי אמירת הפרק הנה כנ"ל (בפנים) הורה בפשטות שלא לאומרו משום ש"הרי זה ישן"].

ב. יש להעיר גם משיחת כ' מרחשוון תשל"ו (בלתי מוגה - 'שיחות קודש' תשל"ו כרך א עמ' 191, מובא כאן בתרגום חפשי):

ידוע שאצל צדיקים קיים עניין הזמן גם לאחר הסתלקותם, וכמסופר ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר (נעתקה בליקוטי שיחות ח"ב עמ' 496): "בחלומי ראיתי את הוד כ"ק אדמו"ר . . . ואמר: במעת לעת זה שנתמלאו שמונים וארבע שנים לירידת נשמתו בעולם התחתון הנה יהיו אצלי אורחים טובים, וכפי הסדר הנה כל אחד מכ"ק רבותינו ואבותינו הקדושים יאמר דרוש על פסוק דקאפיטל פ"ד" - מזה מוכן שגם לאחר ההסתלקות ישנו עניין הזמן (וראה לקוטי שיחות ח"ה עמ' 103 ואילך).

ואגב, יש סתירה בעניין זה; שכאן כתוב "שנתמלאו שמונים וארבע שנים" אמרו דרוש על קאפיטל פד, כלומר, לפי מספר השנים שנתמלאו לו. ובמקום אחר (מפתח מאמרי אדמו"ר מהורש"ב נ"ע עמ' 45 בהערה) כתוב ש"בשעה שנכנס לשנת הס", כתב מאמרים על קאפיטל ס', כלומר, לפי הקאפיטל של השנה שלתוכה נכנס (ולא על קאפיטל נ"ט שהוא הפרק המתאים למספר השנים שנתמלאו) . . . ויש לומר, שאכן ישנם שני העניינים (הן על-פי מספר השנים שנתמלאו לו, והן על-פי מספר השנים אליו נכנס). ע"כ.

יש לציין, שבעניין אמירת דא"ח ביום ההולדת על-ידי רבותינו נשיאנו - לא היתה בזה קביעות לאומרו דווקא על הקאפיטל (ראה לדוגמא ספר המאמרים תש"ט, ברשימה בסוף קונטרס ב' ניסן).

ג. בקשר למובא ב'כפר חב"ד' (גיליון 1004, במדור 'מכתבים למערכת') שבי"א ניסן תשמ"ט אמר הרבי גם

עניינים אלו ביתר שאת ייתר עוז לגבי השתדלותם בזה עד עתה". מהמשך הדברים משמע שאין הכוונה לכל מנהגי יום הולדת, אלא להוספה בהנהגות טובות כו', מלבד מנהגים עיקריים, לכאורה, כמו עלייה לתורה, הוספה בלימוד התורה ונתינת צדקה. וצ"ע.
(24 ע"פ מענה (משנת תשמ"ח) - ספר 'היכל מנחם' ח"ג עמ' נה.

(25 קובץ "דבר מלך" (הוצאת 'ופרצת', כפר חב"ד תשנ"ט) עמ' 75, ושם: לאחד מאנ"ש שכתב כי ביום מסוים ימלאו 40 שנה מאז שזכה להגיע [ההדגשה שלי - ר.פ.] אל הרבי בפעם הראשונה - היה המענה (בשנת תנש"א): "מנהגי יום הולדת. אזכיר על הציון". ולכאורה אין בזה הוראה מפורשת לכל השנים, אלא לשנה ההיא בלבד, ולמעשה יש חסידים הנוהגים כן בכל שנה.

ולהעיר מ'היום יום' ל' שבט: "כמה וכמה חסידים חשבו יום בואם לליובאוויטש ליום הולדת שלהם. מורי הרשב"ץ בא בפעם הראשונה לליובאוויטש אור ליום ששי פרשת משפטים שנת תר"ח, ובכל שנה ושנה היה ער כל אותו הלילה, ומכוון להניח תפילין בה בשעה אשר נכנס להצמח צדק בפעם הראשונה".

את הפרק הישן (וכן בשאר ימי ההולדת) - לכאורה הרי זו הנהגה פרטית של הרבי ואין ללמוד ממנה לכולם. שכל הנהגה שהורה בה באופן אחד והוא עצמו נהג באופן אחר - ההוראה לרבים הוא מה שהורה ולא מה שנהג, כפשוטו. וראה

ב"ה יום ג' שחככל בו כי טוב, יום אדר, תשפ"א.
 כ"ק אדמו"ר שליט"א

במסגרת חזונו כ"ק אדמו"ר שליט"א אלי (כיום ז' שבט העבר) להודיע התקרות ובידיים ללוח הימים יום, וכבר סמתי הכל לדפוס (וסתכיש בק) על תנהלת קה"ת שירשו להודיעים. (וסמ"ב : 1) הודעה להולדת כ"ק אד"ש לאורך ימים ועשית טובות. (2) רשימת "מבוא" שבו פפורש כ"ק חוכן הספר. ועוד.

במכתבי תקורת ככתבי ע"ד מנהגים דתשה באב מה שלפני פנתה פשלימים "כל השיעורים השייכים לטהרה". ואלהי מכתב אד"ש מהו הכוונה בזה? האם הכוונה בה לחת"ת, ובמקנת כ"ק אד"ש על זה העביר הקולמוס על היכות אלו וענה: ברובא דרובא יש לכ"א שיעורים".

ודאיני מבין מה הם השיעורים, וסמ"ב אה הם שיעורים על חברה, מדוע יגרע שיעורי חת"ת מהם (אין לדברים אותם עד אחרי. ה"ב) ואם הם שיעורי חת"ת (כמו חללים וכו') אז לכאורה צריכים להגיש זה במיוחד, ומטענות הלשון הוא כמסתוב "כל השיעורים".

(2) יז שכת-ע"ד ניהל-האט יש נפקא מינה. בזה אם הל כלילי ש"ק (סאז כל דיניין מתעברין מינה?) ?

(3) במסמכים (סתלחה אז) ככתבי, שק"ש ע"ד אמירת הקאפיטל חללים המאיים למספר שנתיו של אדם ביום ההולדת שלו. האם לומר? לאפיאל החודש או כל הישן? (ע"ד ע"ד)

(4) לדאננזי, לע"ע-אחרי חיפוט ב"ב כרכים אגרות קדש דכ"ק אדמו"ר סוהר"ל צ נטארו אזלי עדיין כשנים מתגבים (בכתבי) לא ידעו עיני בלי פננות המקור פלחה (בכתבי כ"ק אדמו"ר סוהר"ל צ).

(5) בחולדות דכ"ק אדמו"ר סוהר"ל, במדור "בנין" נזכר הר"ב פנתם מענדל ענדל ז' אדר, תרכ"ז האם יש בירור (בערך) מתי נפטר גמאיה מקום ? ואם יש בירור בזה האם להעתיקו בחולדות?

מיכאל אהרן בן חידא רח"ל
 זעליגזאז

תשובות הרבי על שאלות בנושא יום הולדת ששאל הרב מיכאל זליגסון עם הקהל).

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'
 ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
 'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

שואלין ודורשין בהלכות הפסח (ב)

ההכנות לסדר

מצות:

לא לשכוח לוודא שהפרישו 'חלה' מן המצות, ואם לאו - להפרישו.

יש לברור אותן מחשש נפוחות וכפולות.

יש להכין מצות בכמות מספקת בעבור כל המסובים. שלוש מצות שלמות בקערה של עורך הסדר (וכל משתתף מבר-מצווה ומעלה), וכן מצות נוספות (שיהיו בהישג-יד לקראת קיום מצוותן) בעבור כל המסובים למצוות אכילת מצה, כורך ואפיקומן.

בעבור הסדר נוהגים לקחת מצות כפופות - בית קיבול, שזהו עניין 'כלי' האמיתי. ונוהגים להפריד במפה בין מצה למצה!¹

זרוע:

נוהגים לצלות את הזרוע ויש לעשות זאת קודם יום-טוב. שכח ולא צלה מערב יום-טוב, אסור לו לצלותה ביום-טוב עצמו (מכיוון שאין מנהגנו לאוכלה אף ביום המחרת)², ויניח במקומה בשר מבושל³.

נוהגים לקחת חלק מצוואר עוף. כמו-כן מדרקקים שלא לאכול את הזרוע אחר-כך⁴ - כל זה

(1) ספר-המנהגים.

(2) שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"א.

(3) כף-החיים שם ס"ק סג.

(4) מנהג מדינותינו שלא לאכול צלי בליל פסח (שו"ע אדמוה"ז סי' תעו ס"א), וכאן משמע שמדקקים שלא לאוכלה כלל גם

הרחקה שלא יהיה כל דמיון לקרבן הפסח. ומטעם זה הנה כ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע היה מסיר כמעט⁵ את כל הבשר מעל עצמות הזרוע⁶, וכן נהג גם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע⁶.

ביצה:

מבושלת עד שתתקשה⁷. אם לא כישלוה לפני החג, אפשר לבשלה בליל החג.

הרבי היה מדרקק שלא תישבר קליפת הביצה, אף שטורח היה לו להעמידה במקומה על-גבי המצות כשהיא בשלמותה.

מרור:

נוהגים לקחת חסה⁸ וכך שמה גם בארמית,

בימים שלאחר מכן, כהאסורים שהובאו בכף-החיים שם ס"ק ב.

(5) אבל מעט בשר צריך להשאיר עליה, שכן עצם ללא בשר אינה נקראת 'תבשיל', שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"ב. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מסיר לפעמים אף את החוט הפנימי שבחלל הגרגרת - 'אוצר מנהגי חב"ד', ניסן-סיוון, עמ' קל.

(6) ספר-השיחות תש"ב עמ' 93.

(7) "מצווה לחזור [=לחזר] אחר חזרת... ואף-על-פי שהחזרת אין בה מרידות, מכל מקום כשהיא שוהה בקרקע, מתקשה הקלח שלה ונעשה מר מאד, ומפני כך היא נקראת מרור, ומצווה לחזור אחריה אף כשהיא מתוקה... זכר למה שמררו המצרים את חיי אבותינו... בתחילה בפה-רדך... ולבסוף מררו חייהם בעבודה קשה..." (שו"ע אדמוה"ז סי' תעג ס"ל). ולעיל בסכ"ג מביא שיוצאים בין השאר גם בתמכא שקורין קריין. ובסכ"ח שמצטרפים זה עם זה לכוזת.

מקפידים להשתמש בחסה מסוג 'רומינה', אולי על-פי מש"כ

המרור אלא מניח קצת מהחרוסת היבשה שבקערה על המרור ומנערה ממנו¹³.

כרפס:

ראשי־תיבות: ס'־פּרָךְ, כלומר שישים ריבוא עברו עבודת־פּרָךְ¹⁴. ואנו נוהגים לקחת בצל (או תפוח־אדמה)¹⁵.

היין:

בליל הסדר חובה על כל אחד ואחת¹⁶ לשתות ארבע כוסות יין.

13) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 181. ספר המנהגים.
 14) אבודרהם, מהרי"ל - 'ליקוטי טעמים ומנהגים' לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.
 15) 'ברשימות' חוב' צ (יומן ניסן תרצ"ה, וורשא) עמ' 14: "לכרפס - היו לוקחים בצל, ורק אח"כ כשנחלשו הדורות, לקחו [הנשים, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קלא. 'אוצר' עמ' קלד] תפוחי אדמה, אבל אדמו"ר מהר"ש לא היה שבע רצון מזה".
 ולהעיר שב'אוצר' שם ציין לערוך־השולחן ומעדני־שמואל, וכן מציינים לחיי־אדם ויסוד ושורש העבודה' שנהגו בבצל, ואכן גם בס"ד רה ס"ד פסק שם כדעת שו"ע רבינו שם ס"א, שהבצלים טובים לאכילה [ללא פת] ומברכים עליהם 'אדמה', ואכן מספרים שכך נהגו ברוסיה, אך במשנ"ב שם ס"ק ה כתב (מהשע"ת ס"ק ב) ש"במדיונותינו [וכ"כ בשר"ת א"גמ או"ח ח"א סי' סד על 'מדיונותינו' דהיום, ובהגדת 'קול דוד' בשמו. מאידך בהערות הגר"מ אליהו לס' וזאת־הברכה עמ' 361 פסק שבצל חי שאינו חרף ברכתו בפה"א לעולם אין דרך בני אדם לאכול שומים ובצלים חיים אף כשהם רכים", ובסדר ברה"נ (פ"ו ה"ד, עיי"ש בביאור הרב גרין, וכן בלוח ברה"נ פ"ט ה"א) פסק רבינו שאם הבצלים ראויים לאכילה בפני עצמם, אף אם רוב בני אדם אוכלים אותם רק עם פת - מברכים עליהם בפ"ע בפה"א. משמע שאם גם המיעוט אינו אוכלם בפ"ע, ברכתם שהכול אבל לפי הנ"ל כנראה גם בימינו יש מיעוט שאוכלם חיים (וא"צ לסמוך על הח"י סי' תעה ס"ק טז, שאף אם אינו ראוי מברך על המרור בפה"א, שהרי בשו"ע רבינו שם סכ"ג לא פסק כן).
 16) שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סכ"ה.

מידע לסובלים מסוכרת: היין 'קבורה סוביניון' **אדום** של 'כרמל' כמעט ואינו מכיל סוכר **כלל** (מדובר בסוכר שמהיין עצמו. בינות יבשים אחרים, יש המכילים 4% ויותר).
 מידע כללי: היינות (הרגילים) מתוצרת הנ"ל, וכן היין בהכשר בי"ד רבני אנ"ש הם מפוסטרים (לגבי יצרנים אחרים - יש רבים שאינם מפוסטרים כלל, כמו 'יקבי הגולן', והמצב משתנה מזמן לזמן גם במגוון של כל יצרן. בדרך כלל 'מיץ ענבים' הוא מפוסטר). כן הם מכילים מעט מאוד תוספות. היינות ומיץ־הענבים מתוצרת משפ' שפרינגר כפר־חב"ד הם ללא כל תוספות, והיין היבש הוא גם ללא סוכר **כלל**. הם משווקים גם יין **מבושל** ממש. וראה בהערה הבאה.

ובלשון המשנה 'חזרת' ותמכא וכך שמה בלשון המשנה, לפי הזיהוי במסורת אשכנז, ובימינו נקראת בארה"ק בטעות בשם 'חזרת', בהעדר שם עברי, וביידיש 'חריין' שניהם יחד - הן למרור והן לכורך¹. את טחינת או גירור ה'חריין' יש לעשות לפני החג⁸ (ולסגור היטב בכלי).

עדיף להשתמש בחסה מגידול נקי מחרקים, הטעונה רק השריה קלה במי סבון ושטיפה. חסה רגילה - גם הקלחים - טעונה בדיקה היטב מן החרקים, וכבר ציינו שעדיף שלא להשתמש בחומץ או מלח [מלבד הזהירות מ'כבוש',⁹ הבעיה שבכיוון גדול מדי החרקים המוצצים מתים ונשארים בתוך העלה] אלא בנוזל לשטיפת כלים, בריכוז הרגיל, ולשטוף כל פינה היטב בעזרת 'ליפה' עדינה (הרבי לא אכל קלחים)¹⁰.

חרוסת:

רסק פירות עבה, זכר לשיט. נעשה מפירות שנמשלה בהן 'כנסת ישראל'¹¹, וצריך לתת בתוכו תבלין הדומה לתבן כגון קינמון וזנגביל, אך "מכמה שנים מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון מחשש תערובת חמץ, רק תפוחים אגסים ואגוזים"¹². צריך שתהיה בו חמיצות כלשהי, זכר שהיו משעבדים בישראל עד שהיו שיניהם קהות; ומרככים אותה ביין אדום, זכר למכת־דם¹². החרוסת שבקערת הרבי יבשה, וריכוכה ביין נעשה רק לפני אכילת "מרור", על־ידי שמניח מקצתה לתוך התחתית של כוס היין, מה שאין כן בכורך, שלא טובלים בחרוסת את

בס' שיעורי־תורה עמ' קצו שעדיף לקחת "מין הארוך" דווקא. וראה נטעי־גבריאל - פסח ח"ב פנ"ד ס"י.
 8) ב'לוח השבוע' תשי"ז כתבתי בטעות שמותר לרסק זאת ביו"ט בשינוי (כמ"ש במשנ"ב סי' תקד ס"ק יט), אבל בשו"ע אדמו"ר הזקן (שם ס"ד, וע"ש ס"ה) אוסר זאת, וניתן לרסק רק בסכין.
 9) כיוון שאין יוצאין ידי חובה במרור כשהוא כבוש, ושיעור 'כבישה' בציר או בחומץ הוא "שיתננו על האש וירתח" (שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"ג), וזה ייתכן לפעמים אפילו בשתיים - שלוש דקות.
 10) ומציינים בזה למג"א סי' תעג ס"ק יא. אך במצב הנתון וודאי עדיף להשתמש בהם.
 11) שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סל"ב לג.
 12) צריך לרככה, כיוון ש'טיבול' ייתכן רק בנוזל.

מי שאפשר לו, ישתה יין (אדום¹⁷) בלבד. אם קשה לו, יערב בו מיץ ענבים טבעי, ואם גם זה קשה, ישתה מיץ ענבים טבעי לברו¹⁸.

17) שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סכ"ו (אם אין הלבן משובח ממנו). בכר"כ שנים השתמש הרבי בין שאינו אדום, בליל הסדר וכל השנה (ודלא כמ"ש בהגדה 'היכל מנחם' עמ' לו). מצווה מן המובחר לקחת יין שאינו מבושל ושאינו בו שום תערובת כלל. אבל אם אין לו יין אחר משובח כמוהו, אפילו לכתחילה יכול לצאת בהם אם הם כשרים לברכת הגפן (שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סכ"ז).

לכתחילה, יין הכשר לברכת הגפן הוא שיש בו לפחות שליש מכמותו יין טהור (ראה שו"ע אדמוה"ז סי' רד ס"ט-י. שו"ת צמח-צדק או"ח סי' כח. אמנם יש לדעת שע"פ המבואר שם - כל זה הוא רק כשהדרך לשתותו על-ידי מזיגה זו, ולא ניתן לברר זאת כיום כשהיקבים מוסיפים כוהל, ומהם גם תמציות שונות. ולכן לכל הדעות יש להשתדל להשתמש ביין שיש בו מידה מירבית של יין-טבעי. כן לכאורה כל זה אינו שייך כלל במיץ-ענבים, ושמ יש להשתדל ביתר שאת, אם-כי ע"פ החוק כשכותבים "מיץ ענבים טבעי" אסור להוסיף תמציות וכד'). כיום, ובפרט בסדרים הציבוריים, שמארחים גם כאלה שיש חשש בגניעתם ביין, סומכים רבים על הפיסטור כיין מבושל. ויש מחמירים (ראה שו"ת אגרות-משה יו"ד ח"ב סי' נב, שו"ת מנחת-שלמה סי' כה, ועוד).

18) ראה המובא בס' סדר פסח כהלכתו ח"ב פ"ג הערה 26, פסקי תשובות סי' תעב אות יא, וילקוט-יוסף סי' ערב הע' יא. באג"ק כרך יט עמ' ריג מציע הרבי מיץ ענבים כפתרון לשתית ארבע כוסות לחולה. (בקונטרס 'ר"ח כסלו' מובא שבליל שמע"צ תשל"ח אחרי התקף-הלב בא הרבי לקדש בסוכה,

הכוס:

חייבת להיות שלמה¹⁹ ולהכיל 'רביעית'²⁰.
שיעור רביעית על-פי ספר שיעורי תורה - 86 סמ"ק²¹.
נוהגים להשתמש בגביע כסף²².
רבים מאנ"ש מקפידים שלא להשתמש בגביע עם רגל²³.

והציעו הרופאים שיקדש על מיץ ענבים, והרבי סירב, באומרו "קידוש מאַכט מען אויף וויין" [=קידוש עושים על יין].
19) שו"ע אדמוה"ז סי' קפג ס"ד.
20) שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סי"ז-יח.
21) אך כוסו של הרבי גדולה ביותר - 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' שג.
22) 'אוצר' עמ' קלח. 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' שכ. כפי-החיים סי' תעב ס"ק יא. אך 'כוס של אליהו' מזג הרבי בזכוכית שקופה ('המלך במסיבו' שם עמ' שכב).
23) במאמרו של הרה"ג רח"י שי' אייזנבך בגיליון 400 של 'כפר חב"ד', מסביר נוהג זה - הקיים גם בקהילות חסידיות אחרות - כיוון שע"פ הזוהר נעשה עניין אחד מחמש אצבעות היד יחד עם הכוס, ולכן אין מפסיקים ביניהם. וצ"ע באם אירע שיש רק כוס עם רגל, האם לדין יש לאחוז מתחת הרגל או מעליה.
מאידך, הגר"י לנדא ז"ל לא הכיר זהירות זו כלל, אלא שסוג זה של גביע לא היה מצוי ברוסיה, ובאה"ק היו שנים שהשתמש בגביע כזה (מפי בנו הרה"ח ר' אלי' שי'). ולהעיר שבידי אדמו"רי סדיגורא עובר מדור לדור כוסו של אבי המשפחה, הרב המגיד ממזריטש נ"ע, שהיא עם רגל, וצילומה פורסם בכמה מקומות.

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישע"י ע"ה דייטש